№ 87 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 29 **1904** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 29 № 87

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով. Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տ ե լ ե ֆ օ ն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից). Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տ ե լ ե ֆ օ ն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մերձաւոր արևելքում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Խուդադեանի որբանոցը. «Ծանձր մէջ» Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Պարսկաստանից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Եապօնացին եապօնացիների մասին։

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

—

Մակեդօնիայում մտցվում է եւրօպական ժանդարմերիա և ներումն են ստանում այն քաղաքական յանցաւորները, որոնք անցեալ տարվայ ապստամբական շարժումներին մասնակցելու պատճառով մաշվում էին Թիւրքական բանտերում։ Եւրօպական պետութիւնների ներկայացուցիչները հաւատացնում են մակեդօնացիներին, որ ծագում է նոր կեանքի արշալոյս նրանց համար և ռէֆօրմների իրագործութիւնը միայն շաբաթների խնդիր է։ Մակեդօնական ժողովուրդը հանգստվել է, բայց դեռ բոլորովին չէ հաւատում խոստումներին, որովհետև նա վստահութիւն չունի Թիւրքական գործողների վրա և սպասում է իրական ապացոյցների կեանքի մէջ։

Մակեդօնական հարցի շուրջը ծագել են նոր հետաքրքրական հարցեր, որոնք գրաւել են քաղաքական մամուլի ուշադրութիւնը։ Մենք գիտենք, որ Թիւրքիայի և Բօլգարիայի մէջ կայացել է մի համաձայնութիւն իրանց առաջիկայ յարաբերութիւնների համար։ Այժմ յաճախ կերպով խօսում են Բօլգարիայի և Սերբիայի մէջ կայանալիք համաձայնութեան մասին, որով թէ պէտք է սահմանվեն երկու պետութիւնների ազդեցութեան շրջանները Բալկանեան թերակղզում և թէ որոշվեն նրանց դիրքերը այս և այն արտաքին պատերազմների ժամանակ, եթէ այդպատերազմներով շօշափվում են Բալկանեան թերակղզու պետութիւնների շահերը։ Բանակցութիւնները դեռ որոշ ձևակերպութիւն չեն ստացել և առ այժմ նրանց մասին խօսում են իբրև մի հերթական պահանջի մասին, որին պէտք է աշխատել շուտով բաւարարութիւն տալու։

Սերբիան պատրաստվում է առաջիկայ յունիսի 2-ին տօնել իր Թագաւորի օծման հանդէսը և այդպիսով սրբագործել ընտրուած ծէսերով ու կարգերով այն, ինչ որ իրապէս դարձել է ոչ միայն անխախտութեան, այլ և ներկայի անխախտելի սեփականութիւն։ Օծման հանդէսը նշանակված է այն օրը, երբ սերբիական այժմեան Թագաւորը ստանձնեց իր արքայական գահը։ Սերբերը յոյս ունեն, որ այդ հանդիսի օրը նրանք հիւր կունենան Սերբիայում Բօլգարիայի ներկայացուցիչներին, իբրև ոչ միայն ազգակից, այլ և քաղաքական բարեկամների։

Մերձաւոր Արևելքի մի ուրիշ մասում, այն է, Զմիւռնիայի շրջանում տեղի է ունեցել մի Թիւրքմացութիւն յոյների և Թիւրքերի մէջ, որի մասին մենք տուել ենք մի քանի հեռագրական տեղեկութիւններ «Մշակում» և որ դեռ չէ վերացել մինչև այժմ։ Իսկ Բաղեշի կողմերում քրիստոնեայ ազգաբնակութեան շրջանում ծագել են խռովութիւններ, որոնք անհանգստութիւն են պատճառում Թիւրքաց իշխանութեանը և զբաղեցնում են եւրօպական պետութիւնների ներկայացուցիչներին։ Քաղաքական մամուլի տեղեկութիւնները այն բոլորի մասին, ինչ որ կատարվում է աւխական ցամաքում, դեռ մութն են և հակասական։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՒԴԱԴԵԱՆԻ ՈՐԲԱՆՈՑԸ

—

Բարեգործութիւնը չէ փրկում մարդկանց աղքատութեան ճանկերից։

Տալիս էք մի քանի րուբլի, ամոքվում է Թըշուառի ցաւը երկու օր, մի շաբաթ, գուցէ 10—15 օր—ոչ աւելի։

Դա դեռ մենք վերցնում ենք բարեգործութեան խելացի և նպատակայարմար ձևը, մի կողմ Թողնելով բազմաթիւ խաբեբայութիւնները և աննպատակ դէպքերը։

Աւելի լաւ է 4—5 հոգու կանգնեցնել ապրուստ ճարելու ուղիղ միջոցի, ինքնուրոյն աշխատանքի ճանապարհի վրա, քան հարիւրաւոր անհատների շպրտել մի քանի ողորմելի կոպէկներ, Թողնելով նրանց նոյն Թշուառութեան ծովի մէջ և, եթէ կուզէք, նրանցից շատերին վարժեցնելով բօշայութեան, մուրալու։

Եթէ բարեգործութիւնը մի որ և է գոնէ ժամանակաւոր դեր ունի կատարելու՝ դա է նա, դա է նրա խաղալիք դերը։

—

Ներս էք մտնում Խուդադեանի որբանոցը։ Ամեն ինչ մաքուր, առողջապահիկ է։ Ձեզ դիմաւորում են 20 հոգի մանրիկ աղջիկներ, մաքուր հագնված, մաքուր դէմքերով ու ձեռներով։ Բոլորը սեւուկ, փամփլիկ երեխաներ։ Ամեն կողմ հոգատար, խնամող, մայրական ձեռքի ազդեցութիւնը զարնում է ձեր աչքին։ Զուարթ են մանկիկները, ուրախ, վառվռուն, ինչպէս մայիսեան Թռչնիկներ։ Խաղում, ճըլվլում են նրանք։

Բայց շատ չէ անցել այն օրից, երբ դրանք դեռ աղքատութեան ճանկերում էին—սոված, գզգզված զգեստներով, կեղտի մէջ փԹելիս։

«Մայրի՜կ, մայրի՜կ»—ճլվլացին այդ քասն ծիտիկները, երբ նրանց խնամատար հոգաբարձուհին ու վերակացուհին ներս մտան։

Ի՞նչ վարձատրութիւն աւելի քաղցր է հասարակական գործերում ձրի աշխատողի համար՝ քան մ ա յ ր ի կ անունը։

Իսկ եթէ մի բարի ծերունի, մի Խուդադեան կենդանի լինէր և ծանր ու տնքալով ներս մտնէր այդ մանկիկների բնակարանը, ինչպիսի քաղցր ձայնով նրանք «հ ա յ ր ի կ» պէտք է կոչէին։

—

Եգիպտոսի Ալէքսանդրիա քաղաքում մի ամբողջ փողոց կոչվում է «Աւերօվի փողոց»։

Աւերօվը մի հարուստ յոյն էր, որ մեռաւ 1899 Թւին։ Բազմաթիւ միլիօնների տէր մի վաճառական, առանց որոշ կրԹութեան, միայն մեծ, խաշ՞ր մարդասիրական սրտով։

Աթէնքում, Զմիւռնիայում, Կիպրոսում, Եգիպտոսի բոլոր քաղաքներում դուք կը տեսնէք Աւերօվի հիմնած դպրոցները, աղքատանոցները, որբանոցները, Թանգարանները և նոյն իսկ վերանորոգված Ոլիմպական խաղերի կրկէսը։

Ինքն ապրում էր Ալէքսանդրիայում։ Ծեր էր նա, երբ տեսայ նրան։ Աստուածային բարութիւնը մեղմ փայլում էր նրա աչքերում։

Յաճախ նա գնում էր Ալէքսանդրիայի յոյների իր հիմնած միջնակարգ դպրոցը։ Մի անգամ այդտեղ ես ներկայ եղայ, թէ ինչպէս դիմաւորեցին նրան իր սաները։ Արդեօք ի՞նչ էր զգում այն հրեշտակ-ծերունին՝ այն վայրկեանին։ Արդեօք բազմամիլիօն հարուստը կարո՞ղ է երբ և է զգալ այնքան հոգեկան հրճուանք, երբ նայում է իր անշունչ ոսկիներին ու չէկերին՝ եթէ մի ամբողջ դար նայէ նրանց—ինչ որ Աւերօֆն զգում էր իր սիրասուն հոգեզաւակների փայլուն աչքերին նայելով միայն մի րոպէ, մի վայրկեան։

Աւերօֆն իր կենդանի ժամանակը, երկար տարիներ տեսնում էր իր պտուղները։ Նա համոզված էր, որ իր Թաղումը փառաւոր կը լինի, որ իր յիշատակն անմահ կը մնայ յոյն ժողովրդի սրտում։

Այո, աւելի լաւ է իր աչքով տեսնել իր բարեգործութեան պտուղները և ապա մտնել սև հողի գիրկը։

—

Խուդադեանի որբանոցում ընդունվելու համար տրվել են բազմաթիւ խնդիրներ։ 5—10 խնդրատուներից ընդունվել է միայն մէկը։

Կարիքը չափազանց մեծ է, միջոցները չափազանց փոքր։

Ընդունվել են 7 բոլորովին որբ, անտէր աղջիկներ և 13 անհայր կամ անմայր աղքատիկ որբեր։

20 հոգի, միա՛յն 20 հոգի։ Դա մի կաթիլ ջուր է որբերի անյատակ ովկիանոսում։

Ահա տարբէգ, ահա խելացի բարեգործութեան տեղ, հայ հարուստներ։ Հասէք օգնու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵԱՊՕՆԱՑԻՆ ԵԱՊՕՆԱՑԻՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

—

—Մենք եապօնացիներս—շարունակում էր Խերօշիգէն, սիրում ենք կեանքը և աշխատում ենք հեռու քշել մեզնից նրա հոգսերը։ Մենք ապրում ենք համարեա որպէս Թռչուններ՝ Թեթևաբար անցնում և կուշտ ենք լինում մի բուռն բրնձից։ Ոչ ոք մեզ մօտ չէ վախենում ոչ ծերութիւնից և ոչ էլ մահից։ Ի՞նչ է է ծերութիւնը, քանի որ մարդուն պէտք է այդքան քիչ և ի՞նչ է մահը՝ եթէ նրան չեն վախեցրել երևակայական կեանքի տանջանքներով։ Մենք ապրում ենք օրով, րօպէով, համբոյրով, արևի շողով և ալիքների ցայտմամբ։ Մեզ մօտ գոյութիւն չունեն ձեր ծանր հոգսերը վաղվայ օրվան մասին։ Մենք փող չենք դիզում, այլ կամենում ենք վերցնել ամեն մի ակնթարթից այն ինչ որ նա կարող է տալ։ Մեր ուրախութիւնն էլ, աչքի առաջ ունենք, որքան էժան է… Մենք շարունակ փողոցումն ենք, ամբոխի մէջ։ Մարդը մեզ մօտ ապրում է հազարաւոր իր նմանների աչքի առաջ և մի գլուխ խօսքափոխ է լինում նրանց հետ։ Մենք չը գիտենք դղեակներ, հաստ պատեր, ծանր վարագոյրներ, մենք երբէք չենք Թագնվում մեմեանցից։ Թող գայ ինձ մօտ իմ տունը ով կամենում է և երբ կամենում է—ես ուրախանում եմ նրանով, որպէս իմ Թանգագին հիւրով… Անմաքրութիւններ. դուք հարցնում էք անմաքրութիւնների մասին. ի հարկէ, կան և այդպիսիները, և ինչպէս նրանք չը լինեն երկրի վրա. բայց առայժմ մեզ մօտ դրանց վերաբերվում են շատ հասարակ կերպով։ Երբ մարդ կը համոզվի, որ նա ոչ ոքի պէտք չէ, որ ամեն ինչ նրա շուրջը ընթանում է ոչ այնպէս, որպէս նա սիրում և կամենում է՝ նա ընդունում է բաւական քաղաքավարութեամբ ափիօն կամ թէ ուղղակի պատռում է իր փորը։ Եւ նա մեռնում է նոյն ժպիտով, որով և ապրում էր… Մենք սաստիկ սիրում ենք կեանքը, ուստի, պարզ է, չենք կարող տանել, որ նա ձգձգվի վշտով և տըրտմութեամբ, տխրութեամբ աղտոտված…

—Մենք գիտենք երկիրը, միայն երկիրը և բացի երկրից չենք մտածում և ոչ մի բանի մասին։ Դուք յանդիմանօրէն անուանում էք մեզ անաստուածներ… Բայց բանը անուանելու մէջը չէ։ Մենք սիրում ենք մեր նախնիքներին և մեր հերոսներին։ Մենք սրբութեամբ պահում ենք նրանց անունները. մեր ժողովուրդը—դա ոչ միայն այժմ ապրողներն են, այլ տասնեակ և հարիւրաւոր սերունդներ՝ այնքան կապված մէկը միւսի հետ։ Դրա մէջն է մեր ամբողջ կրօնը։ Նա ձերից աւելի հասարակ է, բայց նա չէ վիճում միւսների հետ՝ անվերջ և չարախնդութեամբ ապացուցանելով նրանց, թէ ինքը ամենալաւն է և ամենաանսխալը։ Նա ասում է մարդուն, որ նա, մարդը—երկրի ստեղծածն է, որ ամեն ինչ, ինչ որ կարող է գտնել և անել՝ նա կարող է գտնել և անել միայն երկրի վրա։

—Դուք հարցնում էք, ինչո՞ւ մենք պատերազմեցինք Չինաստանի հետ։ Ո՛հ, այո, մենք շատ բան չենք երևակայում. մենք կամենում էինք Չինաստանին բոլորովին մեր ձեռքն առնել և վերադաստիարակել նրան։ Մենք կը սկսէինք նրանից, որ միանգամայն կը փոխէինք նրա կենցաղը, դուրս կը հանէինք քնածութիւնից այդ որդ դարձած հարիւր միլիօնաւոր մարդկանց։ Այդ մեզ պէտք է, որպէս պատսպարան Եւրօպայի դէմ։ Ձեր Եւրօպան, որ հրաշալի է և մարդասէր, խօսքերով, իր գրքերի մէջ, որ այնքան վեհանձն և անշահասէր է իր երաժշտութեան ձայներում, իր նկարների և արձանների մէջ՝ իր երկրից դուրս միայն գերիներ է որոնում։ Մենք ըմբռնեցինք նրա դիտաւորութիւնները, որոնք, սակայն, այնքան ակնյայտնի են, որ երեխաներին անգամ դժուար է խաբել։ Իր ձեռքն առնել Չինաստանը, ապա մեզ—ահա ինչ է կամենում Եւրօպան։ Թնդանօթներով հարկադրել մեզ գնել իր փթած ապրանքները, անտարբեր և անմաքուր օգտվել մեր հարստութիւններից, մեզ դարձնել նեգր—ահա նրա խընդիրը, գոնէ նրա դիտաւորութիւնը։ Ինչ են արել եւրօպացիները մեր հողի վրա մինչև վերջին ժամանակներս—այդ դուք կարող էք գիտենալ, որ վրէժ լինելով որ կամենաք, և այն, ինչ որ նրանք արել են՝ լիքն է բռնութեամբ, յափշտակութեամբ և խաբէութեամբ։ Մենք չենք կամենում լինել ոչ նեգր, ոչ կարմրամորթ և ոչ էլ աւստրալիացի։ Մենք ապուր դառնալ մի ամբողջ ցեղի համար չենք կամենում։ Մենք մեզ նրանից ցածր չենք համարում։ Մենք Թւով աւելի ենք։ Մենք կը պաշտպանվենք և կը յարձակվենք։ Մեր խաղի գըլխաթուղթը (козырь) այն կը լինի, որ եւրօպացիները ատում են միմեանց և որ փողով նրանք միշտ կը ծախեն մեզ իրանց զէնքը, իրանց նաւերը, ամենամահաբեր գիւտերը։ Պատերազմը Չինաստանի հետ, Եւրօպայի հետ պատերազմի առաջին քայլը, առաջին նշանն էր։ Չինաստանը ծոյլ է։ Իր ագիտութեան ու գերութեան մէջ նա մոռացել է և իր արժանիքի մասին։ Նա պատրաստ է գերի լինելու, Թող միայն կուշտ լինի։ Մենք նրան հրաշալի դաս տուինք, և նա սկսում է արթնանալ։ Իսկ երբ բոլորովին արթնանայ՝ նա կը հասկանայ, որ մենք նրա բարեկամն ենք, որ մեզ հետ դաշն կապելով միայն նա կը պահէ իր ազատութիւնը և անկախութիւնը, իսկ հակառակ դէպքում նրան կտոր-կտոր կանեն և նրա միլիօնաւոր զաւակներին կը քշեն Աֆրիկա՝ նեգրների օգնութեան…

—Մենք պատահական հիւրեր չենք երկրի վրա, ոչ եկւորներ—շարունակում էր Խերօշիգէն.— մեր ժողովուրդը յիշում է իր կեանքի հազարաւոր տարիները։ Այդ հազարաւոր տարիների ընթացքում աշխատել և մտածել է։ Նա ստեղծել է իր կեանքը և այժմ պաշտպանում է նրան… Դեռ շատ արիւն, դեռ շատ մրցումն կայ առաջայում.., բայց ինչ արած—սուրը դուք ինքներդ էք մեր ձեռքը դրել։ Դուք խօսել էք մեզ հետ թնդանօթների աջակցութեամբ միայն՝ այժմ մենք կը սկսենք նոյնպէս պատասխանել ձեզ։ Եւ մենք այդ կռւի մէջ կը մտցնենք կեանքի մեր բուռն ծարաւը, մեր ամբողջ սէրը դէպի մեր երկիրը, մեր ծովն ու մեր բնարանը… Եւ մենք երբէք չենք կասկածում, որ Եւրօպայի դէմ կռւում մեր ամենալաւ օգնականները լինելու են դարձեալ նոյն եւրօպացիները, նրանց երկպառակութիւնները, նրանց փոխադարձ թշնամութիւնը, նրանց չարչիական խիղճը…

…Այժմ, երբ ես ամեն օր կարդում եմ լրագիրներում դատողութիւններ այն մասին, թէ եապօնացիները բոլորովին եապօնացիներ չեն, այլ «եապօշկաներ», թէ նրանք մարդիկ չեն, այլ միայն «մակակներ», (ծովային կատու), ես յիշում եմ Խերօշիգէի այդ ճառերը և լուրջ, համաշխարհային-պատմական է ներկայանում ինձ արևելքում սկսված պատերազմը։ Կարելի է չը կասկածել մեր յաղթութեան մէջ, բայց, յամենայն դէպս՝ պատերազմական զբօսանք չէ մեզ սպասում։

Ար-Թոն

Օ դ է ս ա.

թեան, մի քանի մարդ-աստուածներ էլ դուրս դրեց Ներսէսեանի աշխատանքի ձանձրալի վրայ: Եւ այդ արէք, քանի դեռ կենդանի էք, որ ձեր աչքով տեսնէք ձեր արած թարգմանութեան պտուղները:

Դեռ մանրիկ են որբուկները. պէտք դեռ շատ մխիթարել նրանց աշխատանքը աշխատանքի համար: Միակ բանը, որ կարելի է ասել՝ դա նախադասութիւն է: Զգոյշ եղէք, խնամատարներ. չը լինի թէ նրանցից մեծապատիւ մուրացկաններ պատրաստէք: Այժմից ամենից առաջ ձեր մարդասիրական ծանր գործը, որ նրանցից դուրս գան աշխատասէրներ, իրանց ճակատի քրտինքով իրանց հացը հայթայթողներ: Չը լինի թէ բարեսիրութեան մէջ պահելով որբուկներին, նրանցից պատրաստէք «բարեկենդան»-ներ: Կարծեմ նրանցից աշխատաւոր, ռամիկ, ..., բայց բարեխիղճ մարդիկ, տիպարներ աշխատաւորներ:

Մասեակ

«ՇԱՀԻ ՄԷՋ»

(Մի նոր պիես)

Ապրիլի 27-ին, հայոց թատրոնը գրաւել էր հանդիսականների անպակաս բազմութիւն. ամենքը հետաքրքրուած էին իմանալ Կ. Խատիսեանի «Շահի մէջ» նոր բեմական գրուածքը, որ ապրիլի 20-ին ներկայացուել էր Բագւում Բաքուի զուգընթաց, ներկայացուած արդէն յաջողութեամբ էր ընդունուած:

Նոր պիեսի բովանդակութիւնը արդէն յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին, ուստի դիմենք պիեսի գնահատութեան:

Մեր տպաւորութիւնը նոր պիեսից այն եղաւ, թէ հեղինակը, որը առաջին անգամ է համարձակ փորձում դրամատիկական գրականութեան մէջ իբրև գրող, անհնար յաւակնութիւն չէ ունեցել տալ մի ամբողջ, լրացրած դրամատիկական ստեղծագործութիւն, այլ կամեցել է բուն կեանքից վերցրած, հանած մի քանի տեսարաններ տալ մեզ այն շրջանից և միջավայրից, որի մէջ գործել է և գործում է մեր պատմութեան բնորոշ դէմքերից ամենաբնորոշ մասը, և այդ պատմական, այդ առանձնապէս հետաքրքիր նիւթը «Շահի մէջ» գրուած է առանց տեսարանների պակասի, որոնք պատմական կեանքից վերցրած լինելով իրենց մէջ պարունակում են բազմաթիւ տիպեր, որոնք լաւ ու ներդաշնակ, թէև համառօտ գծագրուած են:

Պիեսի մէջ դրամատիկական տարր կայ դրամատիկ շատ քիչ կայ. վերջին տեսարանը նոյն իսկ մելոդրամատիկական գունաւորութիւն ունի, բայց կենդանի սատիրական նկարագրերով և բնութագրութեամբ հեղինակը մի փիլիսոփայական ըմբռնողութիւն ունեցող մի քանի հոգեբանական պատկերներ է տալիս, որոնք թէև վերջացած չեն, բայց սակայն է՛ կենդանի այդ հարցերի մասին և լրջորէն մտածելու «Պէտք է ճշտել կեանքի մէջ նրա լինելը, հետ գործն է կատարել, թէ ուղիղ լաւ է մտնել, կուսակցական գործը կատարել, բայց կատարել բարեխղճօրէն, անխղճօրէն, անձնուրացաբար—ասա մի հարց, որ դնում է ձեր առաջ հեղինակը, փիլիսոփայական հարց, և լուծում է ինքը, գերադասելի համարելով երկրորդը:

Պիեսի գլխաւոր պակասութիւնը այն է, որ գործողութիւն շատ քիչ կայ նրա մէջ, մինչ գործող անձերի թիւը՝ բազմաթիւ է: Առաջին և երրորդ տեսարանները բաւական կենդանի և ճշգրիտ են դուրս բերված, բայց երկրորդ և չորրորդ տեսարանները անմշակ են, ձգձգված և նոյն իսկ ձանձրացուցիչ: Մեր կարծիքով, երկրորդ տեսարանը կարելի էր պէտք է հիմնովին վերափոխել և տեղն աւելի կենդանի, բնական կերպարանք տալ: Գլխաւոր հերոս Արովեանի գզջումը շատ յանկարծակի է կատարվում. այդ զղջման հասնելու համար, հեղինակը պէտք է անցկացնէր նրան հոգեկան զանազան յուզմունքներից և էտապներից, որպէս զի զղջումը բնական դուրս գար:

Զը նայելով սակայն այդ թերութիւններին, Կ. Խատիսեանի պիեսը, իբրև ուղղակի կեանքի միջոց դուրս հանած մի ճշգրիտ պատկեր, իբրև մերկացումն մեր կեանքի շատ տգեղ երևոյթների, անկասկած, արժանի է ողջունվելու իբրև մի թարմ նորութիւն, որ հեղինակը մտցնում է հայ թատրոնական գործի մէջ:

Հ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ապրիլի 6-ից մինչև 27-ը Գանձակի դրնահանգական դատարանը դռնփակ քննեց քառասուն և հինգ հայերի գործը, որոնք մեղադրվում էին պատժական օրէնսգրքի 263, 9 և 1459 յօդուածների հիման վրա: Նախագահում էր նահանգական դատարանի նախագահ Կրիվեցկին՝ դատարանի անդամ Երմոլայեվի, Դաւիդովի և Կուրմանովիչի անդամակցութեամբ: Մեղադրում էին նահանգական դատարանի դատախազ Սկուլսկին և դատախազի օգնական Անտոնով: Պաշտպանում էին երդուեալ հաւատարմատարներ Ա. Դեմիանով և Ն. Սոկոլով և երդուեալ հաւատարմատարի օգնական Օսկար Գրուզէնբէրգ (Պետերբուրգից), երդուեալ հաւատարմատարի օգնական Լ. Անդրոնիկով (Բագուից), երդուեալ հաւատարմատարներ Տ. Յովհաննիսեան և Լ. Խոմենտովսկին և երդուեալ հաւատարմատարի օգնականներ Մ. Գրուզէնբէրգ և Ն. Խախուտեան (Թիֆլիսից): Դատավճիռը, որով 263 և 1459 յօդուածները մերժվեցին, յայտարարվեց դռնբաց: Մեղադրեալներից 23 հոգի արդար ճանաչվեցին. հինգը դատապարտվեցին հաշտարար դատաւորների պատժագրքի 38 յօդուածի համաձայն, անկարգութեան համար, երկուշաբաթ ոստիկանատան մէջ ձերբակալվելու. երկու հոգի, պատժական օրէնսգրքի 285 յօդուածի համաձայն, պաշտօնաւոր անձանց գործով վիրաւորանք հասցնելու համար, դատապարտվեցին 2 ամիս բանտարկութեան. Մնացեալները դատապարտվեցին պատժական օրէնսգրքի 271 յօդուածի հիման վրա, իշխանաւոր անձանց դիմադրութիւն ցոյց տալու համար,—երեք հոգի մի-մի ամիս ոստիկանատան մէջ ձերբակալվելու, եօթն հոգի չորս-չորս ամիս բանտարկութեան և հինգ հոգի վեց-վեց ամիս բանտարկութեան՝ առանց իրաւունքների սահմանափակման:

—

Հայոց դերասանական խմբի ամենալաւ ուժերից մի քանիսը, իրանց հետ ունենալով խմբի մեծամասնութիւնը, երէկ երեկոյեան Թիֆլիսից մեկնեցին Երևան մի քանի ներկայացումներ տալու համար: Դերասանուհիներից մասնակցելու են տ. տ. Սիրանոյշ, Մայսուրեան, Նոնիկեան, Ազնիւ, Փառանձեմ, իսկ դերասաններից—պ. պ. Պետրոսեան, Յարութիւնեան, Ալիխանեան, Վրոյր և ուրիշ 5 հոգի: Ներկայացնելու են «Կարմիր համազգեստ», «Կտակ», «Ապուշ», «Փոքի հերոսը», «Ծծմայրներ», «Խարդաւանք և Սէր», «Ռուզան», «Կեանք», «Վերաքննիչ» և այլն: Աչքի առաջ ունենալով խմբի գեղեցիկ անսամբլը, մասնակցող ուժերի յայտնի դերասանական գործունէութիւնը և ռեպերտուարի գեղեցիկ ընտրութիւնը, պէտք է յուսալ, որ Երևանցիները բաւական մեծ գեղարուեստական զուարճութիւն կունենան և, մանաւանդ, չեն թողնի դատարկ Երևանի առանց այն էլ փոքր թատրոնական դահլիճը:

—

Վերջին օրերս Կուր գետի ակունքներում տեղացող անվերջ անձրևների հետևանքն այն եղաւ, որ Թիֆլիսում գետը բաւական մեծ չափեր է ստացել և ծածկել Սաղի ցածր մասերը, Թուլուխչիների հրապարակի մէկ մասը, մի քանի խեղճ ու աղքատ բնակարաններ և այլն: Քաղաքի պ. ոստիկանապետը կարգադրութիւն է արել, որ ներքին յարկերում բնակվողները քաշվեն վերին յարկերը: Բացի դրանից՝ ձեռք են առնված միջոցներ՝ ոստիկանութեան և Ջրերից ազատող ընկերութեան կողմից՝ ջուրն աւելի բարձրացած ժամանակ՝ ազատելու մարդկանց և նրանց շարժական ստացվածքները:

—

«Рус. Л.» լրագրի ասելով, առաջարկված է նոր ու սրընթաց կրէյսէրներից մէկի անունը դնել «Տովապետ Մակարով»:

—

«Разв.» լրագիրը հաղորդում է, որ Իրկուտսկ է հասել և ուղարկվում է պատերազմի դաշտը, զօրքերի համար 500 արկղ նոր ձևով պատրաստված մսի կօնսերվ: Այդ կօնսերվի առանձնայատկութիւնը նրանումն է, որ առանց կրակի կարող է տաքանալ: Միսը դրված է մի արկղի մէջ, որը կրկնակի յատակ ունի. երկու յատակների մէջ կայ ջուր: Երբ յատակը սեղմում էք, ջուրը լցվում է կօնսերվի մսի մէջ, խառնվում նրան և տաքացնում: Այդ ձևով նա գործ է ածվում իբր տաք կերակուր:

—

АРМЕНСКИЙ մեզ գրում են. «Միակ խոշոր դէպքը, որի մասին զանազան մեկնութիւններ տալով խօսում են ոչ միայն Արմենսկում, այլ և կարելի է ասել ամբողջ դաւառում՝ դա Կարապետ Պայեանի մահն է: Հանգուցեալը տեղիս փոքրաթիւ հայ համայնքի ամենահարուստ անդամներից մէկն էր: Նրա երկարատև ու ծանր հիւանդութիւնը յոյս չէր տալիս, որ նա պիտի առողջանայ, ուստի բոլոր հայերը սպասում էին, որ նա մահվանից առաջ մի անմահ յիշատակ կը թողնէ՝ իր տասնեակ հազարների կարողութիւնից գէթ չնչին մասը հանելով զանազան բարեգործական կամ դպրոցական հիմնարկութիւնների, բայց ի մեծ զարմանս բոլոր հայերի՝ հանգուցեալը իր ամբողջ կարողութիւնը—սեփական տան հետ միասին—կտակել էր իր կնոջը, որը ոչ մի զաւակ չունի և իր եղբօրը, որի հարստութիւնը նրանից պակաս չէ: Հանգուցեալի այդ՝ թերևս «սխալմունքից առաջացած» վարմունքի մասին իր սիրելի բարեկամ Կոպչակչեան քահանան անգամ շեշտեց եկեղեցում խօսած իր քարոզի մէջ և յորդորեց նրա ազգականներին, որ նրա «մոռացածը» գոնէ իրանք յիշեն և կատարեն: Տայ Աստուած, որ այդպէս լինի: Ի՞նչ ասել կուզէ, որ թաղումը, ինչպէս և հոգեհացը՝ շքեղ էր: Մեզ չէինք թոյլ տալ այս տողերը գրելու եթէ քիչ-շատ յայտնի չը լինէր մեզ տեղիս հայոց ծխական ուսումնարանի ողորմելի վիճակը, եկեղեցու աղքատութիւնը և տասնեակ տարիներից ի վեր գոյութիւն ունեցող տեղիս հայոց բարեգործական ընկերութեան հոգեվարք դրութիւնը»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Գլխաւոր ցամաքի բացատրութիւններ: Ֆրանսիական «Matin» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը հաղորդում է, թէ ռուսաց գլխաւոր շտաբում նրան տուեցին հետաքրքիր բացատրութիւններ Եալու գետի մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտի մասին: Կռուին մասնակցող զօրախմբերը կազմում էին առաջապահ զօրքի տկար մասը: Օֆիցէրները, կամենալով աւելի ճիշդ իմանալ եապոնական շարժումները, ենթարկում են իրանց մեծ վտանգի և այդ պատճառով այնքան շատ հոգի ընկան պատերազմի դաշտի վրա:

Եալու գետի վրա, 150 վերստ տարածութեան վրա, ռուսները միայն 25—30 հազար զօրք ունէին: Այդ ուժերը բաժանված էին փոքր զօրախմբերի և յենվում էին մեծ պահեստի զօրքի վրա: Եապոնացիները, որոնց ուժերը հաշվում են 100,000 հոգի, անցնելով Եալուն, կը գնան դէպի Լեաօեան կամ դէպի Պորտ-Արտուր, շարժվելով ծովափի երկարութեամբ: Անհրաժեշտ դէպքում, ռուսները կը թողնեն Լեաօեանը, թէև գեներալ Կուրոպատկինի տրամադրութեան տակ գտնվում են 200,000 հոգի: Այդ դրութիւնը աւելի լաւ է ռուսների համար, քան Կորէա գնալը, որովհետև անդադար զօրքեր են հասնում Մուկդէն: (Н. Д.)

Եապոնական բանկէտ Լօնդօնում: Ապրիլի 21-ին, Լօնդօնում կայացաւ «Միտրոպոլ» հիւրանոցում եապոնական ընկերութեան ճաշը, որին ներկայ էին եապոնական դեսպանը իր կնոջ հետ, դեսպանատան անդամները, եապոնական գաղթականութեան նշանաւոր անդամները, անգլիական հեռաւոր-արևելեան առևտրի ներկայացուցիչները, չինական դեսպանը իր կնոջ հետ և եապոնական նախկին մինիստր բարօն Սուեամացուն: Ամենից առաջ բաժակներ առաջարկվեցին ի պատիւ Էդուարդ թագաւորի և միկադօյի: Բարօն Սուեամացուն իր բաժակաճառի մէջ յայտնեց, թէ նոյն իսկ Եապոնիայի համակրողներից շատերը կարծում էին, որ Եապոնիան անընդունակ կը լինի կատարել իր գործը, բայց դա սխալ էր.—Եապոնիան գեղեցիկ կերպով պատրաստված էր: XIII դարում Եապոնիան 40 տարվայ ընթացքում ենթարկվեց մոնգոլների յարձակման, բայց նա աջողութեամբ ընդդիմադրեց և վերջին կռուից յետոյ, որի մէջ մասնակցեցին 300,000 մոնգոլներ, նրանցից շատ քիչերն կենդանի մնացին: Այս տարվայ սկզբին կայացաւ խորհուրդ կայսրի ներկայութեամբ: Եապոնիայի համար կեանքի և մահվան խնդիր էր. նոյն իսկ կայսրութեան գոյութիւնը վտանգի էր ենթարկվում: Խորհրդակցութեան մէջ վճռվեց նոյն իսկ Եապոնիայի գոյութիւնը չը խնայել և այդ վճռին հետևում են Եապոնիայի ամբողջ ժողովուրդը և ազնուականութիւնը: Ահա դրա համար Եապոնիան անձնատուր չի լինի առաջ, մինչև որ նա վերջնականապէս չը ճնշվի: Շատ օտարազգիներ կարծում էին, որ Եապոնիան անկարող կը լինի մղել պատերազմը նիւթական արգելքների պատճառով: Սովորական հարկերը ներկայ տարում կազմում են 6 շիլ. 11 պէնս ամեն մի հոգու համար, իսկ զինուորական հարկերը—2 շ. 11 պէնս: Եապոնիան ծանրաբեռնված չէ ծանր պետական տուրքերով, որովհետև նրանք կազմում են ընդամենը 33 շ. և 3 պէնս ամեն մի հոգու համար: Եապոնական կառավարութիւնը արդէն աջողացրել է կնքել ներքին փոխառութիւն 100 միլիօն իէնի: Կոմս Պերսի պատասխանի բաժակաճառում նկատեց, որ Անգլիան զարմանում է եապոնացիների քաջութեան վրա: Անկասկած է, որ այս պատերազմը մեծ ազդեցութիւն ցոյց կը տայ եապոնական ազգի ապագայ սերնդի վրա: Դերկոմս Գայաշի, դիմելով հանդիսական անգլիացիներին, յայտնեց, որ այդ երեկոյ արտայայտված զգացումները, ինչպէս և Մեծն Բրիտանիայի ջերմ համակրութիւնները ուրախութեամբ կընդունվեն եապոնական ազգից: Նա յայտնեց նաև խորին երախտագիտութիւն առատաձեռն նուէրների համար յօգուտ Կարմիր Խաչի (Рус. Слово):

Անգլիական կարծիքներ միջնորդութեան հարցի առիթով: Լօնդօնից գրում են ռուսաց «Новости» լրագրին, թէ ռուսաց կառավարչական վերջին հաղորդագրութիւնը օտար պետութիւնների միջնորդութեան անպատեհութեան մասին, միանգամայն վերջ դրեց պատերազմի շուտ վերջաւորութեան բոլոր յոյսերին: Այն լուրերը, թէ Անգլիան և Ֆրանսիան մտադիր են որ և է մի բան ձեռնարկել՝ պատերազմական գործողութիւններին շուտով վերջ դնելու համար, լղխում էին գրեթէ բացառապէս գերմանական աղբիւրներից և, ինչ որ աւելի նշանաւոր է—կիսապաշտօնական լրագրներից: Անգլիական մամուլի մէջ միջնորդութեան մտքի եռանդուն կողմնակիցն միայն «Daily News» լրագիրն էր: Մնացածները թէև խօսում էին այդպիսի կոմբինացիայի հնարաւորութեան մասին, բայց վերաբերվում էին շատ սառն, իսկ «Times» լրագիրը նոյն իսկ թշնամօրէն: Հեշտ է ուրեմն եզրակացնել, թէ անգլիական մամուլը ինչպէս ընդունեց ռուսաց կառավարչական հաղորդագրութիւնը: «Թայմսը» տօնում է իր յաղթութիւնը:

«Daily Telegraph» լրագիրը գտնում է, որ Ռուսաստանը ուրիշ կերպ վարվել չէ կարող. «ամբողջ 150 տարվայ ընթացքում, ասում է նա, Ռուսաստանը համարվում էր մեծ պետութիւն և այժմ նա չէ կարող, չի համարձակի հրաժարվել իր հեղինակութիւնից: Հեռաւոր Արևելքում անաջողութեան դէպքում կը խախտվէին Փոքր և Միջին Ասիայում նրա ունեցած ազդեցութեան պատմական հիմքերը: Անբաւական են կառավարչական հաղորդագրութեամբ «Standard» և «Daily News» լրագիրները: Առաջինը շատ հեգնօրէն է վերաբերվում Ռուսաստանի յայտարարութեան, թէ Ռուսաստանը թոյլ չի տայ միջամտութիւն, երբ կը սկսվեն բանակցութիւնները խաղաղութեան մասին: «Այդ մենք կը տեսնենք, ասում է լրագիրը:—Երբ ռուսաց գլխաւոր հրամանատարը կարող կը լինի թելադրել հաշտութեան պայմանները Տօկիօյում, այդ ժամանակ կը մտածենք, թէ որքան յարմար է չէզոք պետութիւններին ասել իրանց խօսքը»:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թէհրան, ապրիլի 5-ին

Մի քանի տարիներ առաջ կազմված էր մի ծրագիր Պարսկաստանի ֆինանսների խնդիրը կարգի դնելու և եկամուտները հետզհետէ աւելացնելու նպատակով, սակայն զանազան պատճառներով այդ ծրագիրը պետական արխիւներում մնացել էր. վերջապէս ներկայ Վազիր ազամը ձեռնարկեց այդ խնդիրներից գէթ մի քանիսը իրական հողի վրա դնելու: Առաջին մեծ խնդիրը, որ նրան աջողվեց մօտ օրերս վերջնականապէս հաստատել և իրագործել, հետևեալն է:

Ինչպէս յայտնի է, Պարսկաստանի հարկերը շատ անկանոն կերպով են հաւաքվում և մեծ մասը չէ մտնում արքունի գանձարանը: Հարկերը ընդհանրապէս նախօրօք ծախվում են զանազան անձանց, օրինակ մի գիւղի հարկերը ծախվում է մի անձի. այդ անձնաւորու-

թիւնը ոչ թէ ստացված ապրանքներն է յանձնում կառավարութեան, այլ շատ էժան արժէքով փողն է վճարում: Որոշվել է, որ Թիուլի տուած գիւղերը, յետ ստացվեն: Թիուլ կոչվում են այն գիւղերը, որոնք տրվում էին զանազան պաշտօնեաներին, որպէս զի գիւղերի հարկերը գանձեն ի դիմաց իրանց ռոճիկների. եթէ մի պաշտօնեայ 500 թուման ռոճիկ ունի, գիւղը վերցնելով իր ռոճիկի դիմաց ներկայ պայմաններում, երբ կենսական մթերքները գինը չափից դուրս տարից տարի բարձրանում է, ռոճիկտէրը ոչ թէ հինգ հարիւր թուման է ստանում, այլ դրա քառապատիկը և գուցէ էլ աւելի, որովհետև Թիուլի տրված գիւղերը, որպէս սեփականութիւն ժառանգաբար անցնում էին որդոց որդի, ճիշտ այն ռոճիկի դիմաց, որ տարիներ առաջ կարգադրված էր, առանց ի նկատի ունենալու, որ ամեն ապրանքի գինը ներկայումս 5-6 անգամ աւելացել է:

Սակայն այդպիսի դժուար հարցերը մենակ Թէհրան եղող մինիստրների և բարձրաստիճան անձանց մէջ չէր կարելի լուծել և իրագործել, քանի որ երկրի հարկերի հաւաքումը յանձնված էր դատաւորներին և դրանք կարող էին արգելքներ յարուցանել, ուստի բոլոր դատաւորներին, ինչպէս և Թագաժառանգին և Շահի եղբայր Զիլլ սուլթանին կանչել էին Թէհրան, պարսից նոր տարվայ օրը պատրաստ լինելու Թէհրանում:

Նոր տարուց մի քանի օր անց բոլորը ներկայ էին Թէհրանում և մի շարք ժողովներ տեղի ունեցան, որտեղ վերջնականապէս որոշվեց, որ հարկերի հաւաքման գործը ամբողջապէս յանձնվի մաքսատների, պօստերի, փոշտերանոցի մինիստր պ. Ժ. Նօսին (բելգիացի է): Հարկերը այսուհետև Ժ. Նօսը պիտի հաւաքել տայ, ուստի որոշել է, որ ամեն դատաւորանիստ քաղաքում դատաւորները պէտք է օգնեն, պ. Նօսի գործակալներին, որպէս զի կառավարութեան հասնելիք հարկերը ցորեն, գարի և այլն բոլոր յանձնվեն պ. Նօսի գործակալներին և դրանք պիտի ծախեն և դրամը յանձնեն կառավարութեան: Դատաւորները այլ ևս հարկերից իրաւունք չունեն իրանց ռոճիկները վերցնելու, այլ ամսէ ամիս իրանց համար որոշված ռոճիկները ստացականներով պիտի ստանան Մ. Նօսի գործակալներից. նաև այն բոլոր անձինք, որոնք կառավարութիւնից ռոճիկներ ունեն պէտք է ամեն տարի իրանց ռոճիկների ֆերմանները Թէհրանում կրկին վաւերացնել տան և ապա գնան իրանց նահանգի պ. Նօսի գործակալից ստանան իրանց ռոճիկը, որովհետև կարծվում է թէ շատ անձինք առանց կառավարութիւնից ռոճկի ֆերման ունենալու, մինչև այսօր կարողացել են դատաւորներին խաբել և մի գումար ամեն տարի ստանալ: Նաև որոշվել է այն ընծաները, որոնք «անամ» անունով ամեն տարի կառավարութիւնը նոր տարվայ առիթով ընծայում էր պաշտօնեաներին, այլ ևս չը տրվի, իսկ այն անձինք, որոնք ֆերման ունեն ռոճկի համար, նրանցից մէկ թումանին 10 շահի գիջվի և փոխարէնը կառավարութեան անունով մարկաներ կպցնվեն:

Ժողովները տակաւին չեն վերջացել, մի շարք նոր բարեփոխութիւններ ևս կը լինեն: Վերև յիշած փոփոխութիւնների դէմ ընդհանուր դժգոհութիւններ կայ. ժողովրդին պաշտօնեաները գրգռում են մինիստրութիւնների դէմ, մանաւանդ պ. Նօսի դէմ. կարծիք կայ, որ այս կարգադրութիւնները խիստ դժուարութիւնների կը հանդիպեն: Այս փոփոխութիւններով հաստատապէս կարծվում է, որ 5 միլիօն թուման, որ մօտ 8,500,000 րուբլի է անում, երկրի գանձարանը աւելորդ մուտք կունենայ այս տարի. կարծիք կայ որ եթէ աւելի կարգ ու կանօնով կառավարվեն, աւելի շատ եկամուտներ կը լինեն:

Նամակս վերջացնելու վրա էի, երբ տեղեկացայ մի նոր կարգադրութեան մասին, այն է թէ Թէհրանում գոյութիւն ունեցող ամեն մի մինիստրութեան կողմից իւրաքանչիւր դատաւորանիստ քաղաք մի մարդ պիտի ուղարկվի, որպէս զի պատահած դատական խնդիրները մինիստրութեան վերաբերեալ, յանձնվեն այն մինիստրութեան կողմից ուղարկված մարդուն ի քննութիւն: Սկզբում ամեն դատաւոր ունէր իրաւունք քննելու ամեն տեսակ խնդիրները, այս բաժանմունքները չունենալու պատճառով. ինչպէս երևում է դատաւորների իրաւունքները հետզհետէ կրճատվելու են:

Դատաւորները դեռ Թէհրանում են. դեռ ևս նահանգների դատաւորութիւնները չեն որոշել, բացի Ֆարս նահանգից, որի դատաւորութիւնը յանձնվեց Ն. Վ. Շահի որդի Շուայէ Սալթանին:

Օտարական

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

27 ապրիլի

ՄՈՒԿԴԷՆ, 27 ապրիլի: (Սեփ. թղթակցից): Ապրիլի 22-ին Պորտ-Արտուրից դուրս եկած գնացքը թնդանօթաձգութեան ենթարկվեց չը հասած երկու վերստ մինչև Պուլեանդեան հարաւից:—Որ և է հիմքից զուրկ է այն լուրը, թէ եապոնացիները, գրաւել են Դալնի: —Ապրիլի 27-ին լուսաբացին հասաւ սանիտարական գնացքը, բերելով ապրիլի 18-ին վիրաւորված 10 օֆիցերներ, քահանային և 191 զինւորներ: Վիրաւորվածների թւում գտնվում են 11-դ արևելեան-սիբիրեան հրացանաձիգ գնդի կապիտաններ՝ Իվաշին և Բուլգակով, պօդպօրուչիկ Սիչէվ և քահանայ հայր Շչերբակօվսկիյ. 12-դ հրացանաձիգ գնդի—կապիտան Պրիխօդչէնկօ, շտաբս-կապիտան Լինդստրէմ և պօրուչիկ Պրավիկով. 3-դ թնդանօթաձիգ բրիգադայի—շտաբս, կապիտան Պետրով, 6-դ բրիգադայի 2-դ բատարէայի—պօդպօրուչիկ Խաբարով: Զինւորների մէջ 15 ծանր վիրաւորվածներ կան: Բոլոր վիրաւորվածները տեղափոխված են հիւանդանոցները՝ Կարմիր խաչի 50, վլադիմիրեան համայնքի 102, Կրէստօվօզդվիժէնսկիի—50 հոգի:

ՌԵԱԶԱՆ: Մօբիլիզացիայի կոչին զինւորները ներկայացան կատարեալ կարգով: Նկատվում է հայրենասիրական զգացմունքների սաստիկ զեղումն:

ՏՕՄՍԿ: Երկաթուղիների վարչութիւնը թոյլատրեց վերանորոգել սիբիրական երկաթուղու վրա մասնաւոր բեռների ընդունելութիւնը մեծ արագութեան մինչև Բայկալ և փոքր արագութեան մինչև Կրասնօեարսկ: Սիբիրական երկաթուղու կայարանների միջև թոյլադրված է բեռների ընդունելութիւնը երկու արագութեամբ ևս: Բայկալից երկաթուղին բեռը հասցնելու պայմանաժամի համար պատասխանատու չէ:

ՏՕԿԻՕ: («Ռէյտ. գործ.»): Ծովապետ Ալէքսէեվ հրամայեց բոլոր չինացիներին դուրս գնալ Մուկդէնից:—Պորտ-Արտուրին տանող էլէկտրական հոսանքը կընդհատվի (?):

ՏՈՒՆԻՍ: Քաղաքային թատրօնում ներկայացում կայացաւ ի նպաստ ռուս վիրաւորեալների:

ԼՈՆԴՕՆ: («Ռէյտ. գործ.») «Ստանդարտ» լրագրում տպված է. «Վերջին օրերի դէպքերը ամենևին չը վհատեցրին ռուսներին, այլ ընդհակառակն այդ դէպքերը ամրացրին նրանց հաւատը դէպի իրանց ընտրած զօրապետը, որովհետև անկասկած է, որ գէներալ Կուրօպատկին միակ անձնաւորութիւնն է, որին կընտրէր մեծամասնութիւնը, որովհետև նա ծանր դրութեան մէջ քաջութիւն ունէր վարվել իր համոզմունքի համաձայն, հրամայելով զօրքերին յետ քաշվել, արհամարհելով թշնամուն:

ՇԱՆԳՀԱՅ: («Ռէյտ. գործ»): Պէկինից հաղորդած տեղեկութեան համեմատ, թաթարական գէներալ Զօնգչի հրաժարվեց մաքրել Մուկդէնը և վճռեց իր պաշտօնում մնալ մինչև վերջին րոպէն:

ՇԱՆԳՀԱՅԳՈՒԱՆ: («Ռէյտ. գործ.»): Նիւ-Զժուանի մաքրումը շարունակվում է: Ռուսները խոստացան թողնել վերջապահ զօրքը՝ կողոպտումների առաջն առնելու համար:

ԼՈՆԴՕՆ: Յայտնի ճանապարհորդը Աֆրիկայում՝ սէր Հէնրի Ստէնլի վախճանվեց:

ԲԷԼԳՐԱԴ: Յունիսի 2-ին Ժիչեան վանքում կը կայանայ թագաւորի օծումը: Ենթադրվող թագադրութիւնը տեղի չի ունենայ:

ՍՕՖԻԱ: (Դիմադրական շրջաններից): 350 բօլգար ուսանողներ վերադարձան Բէլգրադից, ուր նրանք գնացել էին փոխ-այցելութիւն տալու սերբիական ընկերներին: Բօլգարական լրագիրները առաջնորդող յօդուածներ են նուիրում բօլգար և սերբ երիտասարդութեան տեսակցութեան նշանակութեանը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ-ադիւտանտ Ալէքսէեվի ամենահպատակօրէն հեռագիրը ապրիլի 27-ից. «Ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեանը, որ ապրիլի 26-ից լոյս 27-ի գիշերը վերականգնվեց երկաթուղիական հաղորդակցութիւնը Պորտ-Արտուրի հետ: «Հեռագրաթելը ուղղվում է:»

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ: Սինդիկատ է կազմված հինգ միլիօն ֆունտ ստերլինգ գումարի եապօնական նոր փոխառութեան համար:

ԲԵՐԼԻՆ: «Դէյլի Մայլ» լրագրի տեղեկութիւնների համեմատ, վերջին դէպքերը Տիբէտում անխուսափելի դարձրին բրիտանական արշաւախմբի արշաւանքը Լխասսայի վրա: Այդ արշաւանքի պատրաստութիւններն արդէն շտապ տեսնվում են:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Դաշնագիր պետութիւնների դեսպանները ապրիլի 26-ին նորից պնդում էին Բ. Դրան առաջ, թէ անյետաձգելի է գրաւոր յայտարարութիւնը ծախսերի տարեկան նախահաշիւը ապահովելու վերաբերմամբ, մակեդօնական ժանդարմէրիայի համար:

ՏՕԿԻՕ («Ռէյտ. գործ.»): 20,000 կամաւորներ եկան ծառայող խումբ կազմելու համար այն 8 շոգենաւերի մէջ, որոնք ջրասոյզ եղան Պորտ-Արտուրը պաշարելու վերջին փորձի ժամանակ: Այն ծովային զօրախմբերը, որոնք ափ իջան Լեաօդունեան թերակղզու վրա, բաղկացած էին նաւաստիների 2 բատալիօնից, որոնք սպասում էին արդէն ապրիլի 14-ից երկու փոխադրող նաւերի վրա: Զինւորական զեկուցումները հաղորդում են, որ զօրքերի Լեաօդունեան թերակղզու վրա իջնելուց անմիջապէս յետոյ, հեծելախումբը գնաց Պուլանդեան և քշեց այդտեղից 250 հոգի ռուսներ, մինչ մի ուրիշ խումբ ուղարկվեց՝ գրաւելու Բիցզիվօն:—Ռուսաց շինարարական ընկերութեան պատկանող շինութիւնը Իօնամպօում աւերված է հրդեհով: Ենթադրում են, որ այրել են կօրէացիները:—Լուրերին նայելով, 250 կօզակներ գտնվում են Կենդշենում, հիւսիս-արևելեան Կօրէայում:

ԽԱԿՕԴԱՏԷ: Հասան 342 եապօնացիներ Սախալին կղզուց և հաղորդում են, որ ռուսները տուեցին նրանց կատարեալ հնարաւորութիւն մեկնելու և չենթարկեցին որ և է հալածանքների:

ԼՈՆԴՕՆ («Ռէյտ. գործ.): «Թայմսի» պատերազմական քննադատը, երկարօրէն քննադատելով Եալուի պատերազմը, այն կարծիքն է յայտնում, որ եւրօպական որ և է զօրքի 6 բատալիօններ չեն կարող դիմանալ եապօնական երեք դիվիզիաների յարձակման: Ռուս զինւորները ազնիւ առաջն առնելու համար կատարեցին այն ամենը, ինչ որ կարող էին անել հասարակ մահկանացուները: Ռուսաց զօրքերը պահպանեցին իրանց նախկին փառքը և չեն խոստանում եապօնացիներին թեթև յաղթութիւններ:—Հարտինգ դեսպանը չորեքշաբթի մեկնեց Պետերբուրգ:

ԼԵԱՕԵԱՆ: Դաշտային ինժեներային պարկի առաջին բաժանմունքը հասաւ այստեղ անվտանգ: Գնացքի ծառայող խումբը առողջ է:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Աթէնքից հասած այն լուրը, թէ իբր Զմիւռնիայի վալիի օգնականը այցելութիւն է արել յունաց ընդհանուր հիւպատոսին ցաւակցութիւն յայտնելու համար թիւրքաց կառավարութեան կողմից Զմիւռնիայի միջնադէպի առիթով, զուրկ է որ և է հիմքից:

28 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ-մայօր Խարկեվիչի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին ապրիլի 25-ից: «Պեկտօնի կօրէական բերդապահ զօրքը, բաղկացած 75 հոգուց, իր զէնքը յանձնեց մեր խուզարկուներին: Քաղաքում գտնվեց 700 պուդ պաշար և խոտ, որ պատրաստված էր եապօնացիների համար: Ապրիլի 10-ին մի ուրիշ խուզարկու խումբ Մեդալինգ լեռան անցքում, Պէկտօնից 10 վերստ դէպի հարաւ, ընդհարում ունեցաւ եապօնական փոքրաթիւ ձիաւոր զօրաբաժնի հետ, և մենք կորուստ չունեցանք: Նոյն օրը խուզարկու խումբը Պէկտօնից 20 վերստ դէպի հարաւ, Եալուի ընթացքի ուղղութեամբ, ոչնչացրեց բաւական մթերքներ: Երրորդ խուզարկու խումբը ապրիլի 10-ին, 35 վերստ Պէկտօնից դէպի հարաւ-արևելք, ընդհարում ունեցաւ եապօնական մի փոքր զօրաբաժնի հետ, առանց կորուստի: Մեր մի խուզարկու խումբը, Պէկտօնից 50 վերստ դէպի հիւսիս-արևելք, 10 վերստ հեռու Ույօնից, Եալուի մօտ, հանդիպեց թշնամուն, որ բաղկացած էր 200 կօրէացիներից և կօրէական համազգեստ հագած 200 եապօնացիներից, որոնք դիրք էին գրաւել զառիվայր բարձրութիւնների վրա: Սաստիկ հրացանաձգութիւնից յետոյ թշնամին քաշվեց դէպի Ույօն: Մեր կորուստներն են—սպանված է 1 զինւոր, վիրաւորված են 4: Սպանված են 7 ձի: Ապրիլի 19-ին 8 կօզակից բաղկացած մի խումբ, խուզարկութիւն կատարելով Սինձինտինի (110 վերստ Մուկդէնից դէպի արևելք) Զեանչունի միջև (Զանսիֆուզօուի մօտ, 75 վերստ Սինձինտինից դէպի հարաւ-արևմուտք) ենթարկվեց լաւ զինաւորված չարագործների խմբի յարձակման, որոնք ըստ երևոյթին խունխուզներ էին: Հրացանաձգութեան ժամանակ սպանվեց մի կօզակ. 2 ձի վիրաւորվեցին, 3-ը սպանվեցին: Սպանված են չինացի թարգմանը և սայլապանը:—Գեներալ-լէյտընանտ Սախարօվի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին ապրիլի 25-ից: Եապօնացիները, Ֆին-Խուան-Չէնը գրաւելով՝ մնում են այնտեղ խուզարկու խմբեր ուղարկելով դէպի Լաօեանի գլխաւոր ճանապարհը և նրա շրջակայքը: Ապրիլի 22-ին եապօնացիները գրաւեցին Կուանդեանսեանը, որ Ֆին-Խուան-Չէնից դէպի հիւսիս-արևելք է ընկնում 70 վերստ հեռաւորութեան վրա»: Գեներալ-մայօր Խարկեվիչի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին ապրիլի 26-ից. «Ապրիլի 22-ին մեր խուզարկու խումբը Սեագիպուզում, որ 20 վերստ դէպի հիւսիս է գտնվում Դագուշանից, Դաեան-խէ գետի վրա, նկատեց եապօնական զօրք, մի գնդի չափ: Եապօնական պահակների հետ հրացանաձգութեան ժամանակ սպանված է մի կօզակ: Լուանմեաօում, որ ընկնում է Դագուշանից 12 վերստ դէպի հիւսիս, Դաեանխէի ձախ ափի վրա, մեր խուզարկու խումբը հրացանաձգութեան ենթարկվեց ձախ ափից: Ապրիլի 22-ին մեր խուզարկու խումբը Ֆինխուանչէն տանող մեծ ճանապարհի վրա, Սալիձայպուտզիից 6 վէրստ հեռաւորութեամբ, Դաեան-խէ գետի վրա, Դագուշանից 30 վերստ դէպի հիւսիս, նկատեց թշնամու խուզարկուների դէտերին, որոնք թաքկացան լեռներում: Բացի սրանից՝ ապրիլի 23-ին եապօնական խուզարկուներ երևեցան Սանդազօուում, որ ընկնում է Սալիձախիպուդզիից 8 վերստ դէպի հարաւ և Սեկլխէ գետի հովտում, Սեձեխօկէից դէպի հիւսիս, այս գետի բերանի մօտ: Ինչպէս ցոյց են տալիս չինացիները Դայեանխէից 20—30 վերստ հեռաւորութեամբ, լեռներում, կան եապօնական զօրքեր մինչև 3 գունդ զօրութեամբ:

ՉԻՖՈՒ: («Ռէյտ. գործ.»): Նիւ-Զժուանից եկող ուղևորները հաղորդում են, թէ ռուսաց զօրքերը քաղաքը դատարկել են: Երեկ գիշերվայ ընթացքում շատ բնակիչներ դուրս եկան քաղաքից: Ամրոցներում ոչ մի գործունէութիւն չէ նկատվում. մի քանի թնդանօթներ դեռ գտնվում էին իրանց տեղերում: Երեք հազար աւազակ բանակ դրել տեղաւորվել են քաղաքի պարիսպներից դուրս և պատրաստ են կողոպուտն սկսել՝ հէնց որ ռուսաց զինւորները դիրքերը կը թողնեն: Ընդհանրապէս աւազակները Նիւ-Զժուանի երկաթուղային գծի երկարութեամբ մեծ դժուարութիւններ են պատճառում ռուսներին. անցեալ շաբաթ նրանք քանդեցին երկաթուղու անցքը, որով 4 օրով խանգարվեց կանօնաւոր հաղորդակցութիւնը: — Եապօնական նաւատորմը մեծ քանակութեամբ գիշերը կանգնած էր Պորտ-Արտուրի առաջ. բայց ռմբակոծութիւն տեղի չունեցաւ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ապրիլի 27-ին Պետրօպաւլովսկեան տաճարում, Թագաժառանգ Մեծ Իշխան Գէօրգիյ Ալեքսանդրովիչի ծննդեան տարեդարձի օրը, հոգեհանգիստ կատարվեց: Ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհին, Թագաժառանգ Մեծ Իշխանը և Մեծ Իշխաններն ու Իշխանուհիները:

28 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Հրատարակված է Պրիամուրեան զինւորական շրջանի զինւորական վարչութեան հաստատութիւնները և զօրքերը Հեռաւոր Արևելքի Նորին Մեծութեան փոխարքայի իշխանութեան ենթարկելու մասին:—Գեներալ-լէյտընանտ Զիբինին շնորհված է Սպիտակ արծուի շքանշանը, օֆիցերական աստիճանում 50-ամեայ ծառայութեան մէջ գտնվելու առիթով:—Ներքին գործերի մինիստրը որոշեց արգելել «Русь» լրագրի հատով ծախելը:—Հրատարակված է շրջաբերական պետական ձիաբուծութեան գլխաւոր վարչութեան անունով, ձիարշաւների ժամանակ գրգռիչ միջոցներ գործածելու վերաբերմամբ: Եզրակացութեան մէջ ասված է, թէ խրախուսողական ընկերութիւնների նոր կանօնադրութեան մէջ մտցրված են հետևեալ կարգադրութիւնները. ձիարշաւի օրը արգելվում է տալ նրան մասնակցող ձիերին որ և է գրգռող կամ դեզօրային միջոցներ, թէ ներսը, թէ շփմամբ, ներարկութեամբ և առհասարակ ուրիշ որ և է եղանակով: Ներկայ յօդուածի խախտողը կենթարկվի պատասխանատուութեան կանօնադրութեան 122-դ յօդուածով:

ՆԻՒ-ՁՈՒԱՆ («Ռէյտ. գործ.»): Այստեղ գտնվող 5 զօրագնդերից, չորսը մեկնեց: Վերջին զօրագունդը հրաման ստացաւ շարժվել այսօր, բայց մի ժամից յետոյ հրամանը փոխվեց: Եապօնացիները ափ են իջնում Կօչանում: Ռուսները սաստիկ ամրացել են Գայչժօում, ուր ուղարկված են թնդանօթներ Նիւ-Ձուանի ամրութիւններից: Եապօնացիների ույժերը

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 28-го апреля 1904 г.

հաշվում են 30,000 հոգի։ Գնդապետ Միշտօն, որ Իւանչիկայի գլխաւորական խորհրդական է հասաւ այստեղ. կարծում են, որ նա եկել է բանակցելու ռուսների հետ, որոնք երբ հակված են գրշել Նիւ-Զուանը չինացիներին։—Եապօնական լրտեսների մի մեծ թիւ աղքատի շորեր հագած կտրեցին այն թելերը, որոնք սահմանված էին Լեաօխէ գետի բերանում դրված ականները պայթեցնելու համար։

ՍՕՖԻԱ («Կոր. բիւրօ»)։ Ազատամտական կուսակցութիւնը, որ գտնվում էր մինչև այժմ Բադօսլավօվի ղեկավարութեան ներքոյ, կազմվեց նորից Տօնչէվի նախագահութեամբ և այն կարծիքն յայտնեց, թէ պէտք է պաշտպանել ներկայ կառավարութիւնը։

ՏՕԿԻՕ։ Եալուի մօտ եղած ռուսաց զօրքերը կենտրոնացած են Մօտիէնեան կիրճում Լեաօեանից դէպի հարաւ-արևելք։ Կուրօպատկինը իբր թէ նշանաւոր օգնական զօրքեր է ուղարկում այնտեղ։ Այդ կիրճի վրա նայում են որպէս հակառակորդների մերձակայ ընդհարման տեղի վրա։

ՆԻՒ-ՉԺՈՒԱՆ։ («Րէյտ. գործ.»)։ Այստեղ ամեն ինչ հանգիստ է։ Ոչինչ պատերազմ չէ սպասվում։ Լաւ աղբիւրից ստացված տեղեկութեան համեմատ, հերքվում են այն գուշակութիւնները, թէ կողոպտողները ուզում են ապստամբվել Նիւ-Չժուանում ապրող օտարահպատակների դէմ։ Քաղաքապետը նախազգուշութեան բոլոր միջոցները ձեռք առաւ։

ՏՕԿԻՕ։ («Րէյտ. գործ.»)։ Գեներալ Կուրօկի հրաման արձակեց զօրքերին յիշեցնելով, որ պատերազմում են ոչ թէ չինացիների, այլ ռուսների հետ նա խնդրում է զօրքերին հնարաւորութեանն չափ մեղմ վերաբերվել Մանջուրիայի ազգաբնակութեանը։—Ռուսները Լեաօխէի վրա բռնեցին բռնձով բեռնաւորված 46 դժօնկաներ, որոնք պատկանում էին չինական կառավարութեան։ Չինական զօրքերի գլխաւոր հրամանատար Իւանշիկայ եռանդով բողոքում է և Շանխայգուանից երկաթուղիով 2400 մարդուց բաղկացած մի զօրաբաժին ուղարկեց և 2000 մարդիկ էլ գնում են Տեանցզինից։—Լեաօեանում կեդրոնացած են 50,000 ռուսներ։

ՇԱՆԽԱՅԳՈՒԱՆ։ («Րէյտ. գործ.»)։ Վաֆանգիանում տեղի ունեցած ընդհարումից յետոյ երկրորդ եապօնական զօրքը արագութեամբ գնաց միանալու Կուրօկիի զօրքերի հետ միատեղ գործողութիւնների համար։—Նիւ-Չժուանը համարեա մաքրված է։ Պատերազմը չեն սպասում։

ԼՕՆԴՕՆ։ Տիբէտի առիթով «Թայմզ» այսպէս է խօսում. «Կար մի տեղ, ուր հնարաւոր է արդարացի հատուցում ստանալ միսսիայի անդամների սպանութեան համար։ Մենք պէտք է գնանք Լխասա և այնտեղ ստորագրենք դաշնագիր դալայ-լամայի կամ նրա ներկայացուցիչների հետ։ Դա անխուսափելի է։ Յոյս ունենք, որ կառավարութեանը սակաւ ժամանակամիջոց հարկը հարկաւորվի այդպիսի քայլի անհրաժեշտութիւնը գիտակցելու համար»։

ՍՕՖԻԱ։ (Դիմադրական շրջաններից)։ Գերմանական կառավարութիւնը պաշտօնապէս ծանուցեց արտաքին գործերի մինիստրին, թէ ընդունված է Բերլինում բուլգարական դիպլօմատիական գործակալութիւն հիմնելու առաջարկութիւնը։—Ներքին գործերի մինիստրը շրջաբերական հեռագիր ուղարկեց Թուրքիային սահմանակից շրջանների պրէֆէկտներին, հաղորդելով կայացած համաձայնութեան հիմունքը փախստականների տեղաւորման վերաբերմամբ, որոնք կը ցանկան խմբերով գնալ որոշ կէտերով, առանց զէնքի, պրեֆեկտների օգնականների ուղեկցութեամբ։ Փախստականները կը յանձնվեն իշխանութիւններին, որոնք կը տան նրանց անցագրեր և կը տանեն գիւղերը։ Մինիստրը հրամանագրում է պրէֆէկտներին խորհուրդ տալ բոլոր փախստականներին վերադառնալ հայրենիք։ Մակեդօնական շրջանները անբաւական են այդ շրջաբերականով և խնդրում են, որ բուլգարական կառավարութիւնը պահանջի առաջ բնակարաններ շինել փախստականների համար, իսկ յետոյ ստիպէ նրանց վերադառնալ։

ԻՒՐԵԷՎ։ Այրվեց ամառային թատրոնը։ Պատճառը անյայտ է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

9 ապրիլի

Բօրսայի դիսկօնտը	6—7 1/2 %	»
Պետական 4% ռենտան	— — —	»
I Խաղար. տոմսերը	355— —	»
II » »	285— —	»
III » »	260— —	»
Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընկ.	— — —	»
Բագուի » » »	— — —	»
Թիֆլիսի հող. բանկի 5%	— — —	»
» » » 4 1/2 %	— — —	»
Բագուի նաւթ. Ընկ.	403— —	»
Կասպիական Ընկ.	4600 —	»
Մանթաշեան և Ընկ.	176— —	»
Նօբէլի և Ընկ.	— — —	»

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍՕՄԱՏՕԶԱ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

սննդարար և կազդուրիչ, ախորժակ գրգռող միջոցը թոյլերի, սննդի պակասութիւն զգացողների, հիւանդութիւնից կազդուրվողների, անգլիական հիւանդութիւն ունեցող երեխաների համար։

Բացի դրանից՝ յանձնարարվում է երեխաների սննդառութեան համար, նոյնպէս և ծիծ տուող մայրերի և մարսողութիւնը թոյլ մարդկանց համար։

Ծախվում է բոլոր դեղատներում և դեղերի պահեստատներում։

Այդ մասին գրականութիւնը և գրքոյկները ձրի ուղարկում է „Фридр. Байеръ и К°", Москва и С. Петербургъ.

Լոյս տեսաւ

ՊԵՐՃ ՊՌՕՇԵԱՆՑԻ

ՀԱՅԻ ԽՆԴԻՐ

վէպը, երկրորդ տպագր., գինն է 1 ր. 50 կ. ճանապարհածախսով 1 ր. 70 կ.

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

վէպը, երրորդ տպագր., գինն է 1 ր. 20 կ. ճանապարհածախսով 1 ր. 45 կ.

Տպագրվում են՝ Պռօշեանի «Շահէն» և Տ. Եժի «Լուսաղէմին».

Դիմել՝ Баку. Книжн. маг. С. Д. Арутюнова. (ա. օ) 3—25

ԻՄ ԳՈՐԾԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑՆԵԼՈՒ առիթով

ներկայ ապրիլի 22-ից նշանակված է

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

գործարանականից էլ պակաս գներով իմ կահկարասիների խանութում, ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ԱՅԳՈՒ դիմացը, ԳԱՆՁԱՐԱՆԻՆ ԿԻՑ։

Գները նշանակված են, առանց սակարկութեան

Մեծ քանակութեամբ գնողներին խնդրում եմ դիմել անձամբ ինձ։

Յարգանօք—Ի. Գ. Բէրիև.

(ա. օ.) 6—8

ՉԸ ԿԱՅ

ոչ մի մարդ, որը չը խոստովանէր իմ յանձնարարած նորագոյն մեծադէ «Իմպերիալ» ստերէօսկօպի յարմարեցված խրատութիւն սովորեցնելու համար, որը ցոյց է տալիս բոլորովին բնական ձեւով, ամեն տեսակ տեսարաններ, ձևեր ու խմբեր պիկանտ բովանդակութեամբ։ Ստերէօսկօպի և 50 զանազանակեր լուսանկարչական պատկերների գինը միասին արժէ 1 ր. 75 կ., ճանապարհածախս 25 կ., Ամ. Ռուսաստանի համար (II և III շրջան) կօպ.։ Ուղարկվում է վերադիր վճարով։

Ունենք 42 սէրիա պատկերներ, ամեն մէկի մէջ 25 հատ։ Մի սէրիան արժէ 50 կ.։

Դիմել Ш. Кульварскому Варшава, Холодная, 18, с. д.

Գրագրութիւնը միայն ռուսերէն

9, 19, 29 6—8

Լոյս տեսաւ

Երդուեալ հաւատարմատար

Ս. Ս. ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՑԻ

«ПРАКТИЧЕСКОЕ РУКОВОДСТВО

для составленія бумагъ по дѣламъ Гражданскаго Судопроизводства въ Закавказскомъ Краѣ».

Գինն է 1 ռուբլի։

Վաճառվում է Թիֆլիսում. Կենտրոնական, Խիդդէկէլի և Գուտէնբերգ գրավաճառանոցներում։ Հեղինակին դիմողները՝ (прис. повѣр. С. С. Меликъ-Адамову. Тифлисъ, Межевая ул., д. № 40), 10 օրինակից աւելի պահանջով ստանում են 10% զեղչ և ճանապարհածախս չեն վճարում։ (ե. հ. շ.) 4—10

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ

Ուրբաթ, ապրիլի 30-ին

Տիկ. Մասիճեանի

Մասնակցութեամբ դերասանների և սիրողների

կը ներկայացնէ

Առաջին անգամ

I

ԱՆԱՌԱԿԸ

Դրամա 4 գործող. հեղ. Պինէրօի, թարգմ. Շիրվանզադէի։

II

ԳԻՇԵՐՎԱՆ ՍԱԲՐԸ ԽԷՐ Է

Վօդ. 1 գործ. հեղ. Սունդուկեանի։

Մասնակցում են տ.տ. Զարէլ, Մատինեան, օր. Միթարեան. պ.պ. Ամօ-Խարազեան, Տէր-Դաւթեան, Տէր-Մինասեան, Խուդանեան, Բաբուրեան, Մարիկեան և ուրիշները։

Սկիզբն է 8 1/2 ժամին երեկոյեան։

Տօմսակների գները սովորական են։ Աշակերտների համար բալկօն 40 կօպէկ։

1—2

Չորեքշաբթի, 1904 թւի մայիսի 5-ին Առաջին իգական գիմնազիայի մէջ (մուտքը Բարօնսկի փողոցից) երեկոյեան ժամը 8-ին կայանալու է.

«Պետերբուրգի բժշկական ինստիտուտի եւ բարձրագոյն կուրսերի դասախօսութիւնները լսող կովկասեան շրջանի գիմնազիաներում աւարտած կանանց օգնող «Թիֆլիս ընկերութեան» հիմնադիրների առաջին նիստը։

Զբաղմունքի առարկաները.

1) Հաստատված կանոնադրութեան ընթերցումը։
2) Տարեկան անդամավճարի չափի որոշումը։
3) Որոշել այն գումարի ամենամեծ չափը, որ կարող է մնալ գանձապահի մօտ։
4) Որոշել այն նպաստի ամենամեծ չափը, որ կարող է տալ նախագահն իր անձնական իշխանութեամբ։
5) Վարչութեան անդամների թւի որոշումը։
6) Նախագահի, գանձապահի և նրանց կանդիդատների ընտրութիւնը։
7) Վերաքննիչ յանձնաժողովի անդամների ընտրութիւնը։
8) Ընկերութեան խակական անդամների ընտրութիւնը։

Հիմնադիրներն ամենայարգանօք խնդրում են կանանց բարձրագոյն կրթութիւնով հետաքրքրվող բոլոր անձերին շնորհ բերել այդ նիստին։ (հ. կ. չ.) 1—3

40 ք. սաժ. հող. 700 ր.

Պեսկօվսկի փողոցից բիչ բարձր, Ս. Կարապետի գառիվարի վրա, բաց հօրիզօնով, փողոցում կոյուղի։ Շտապով ծախվում է։ Դիմել, Հալաբար, Լազարեվսկայա փողոց, Մուրադօվի տուն, № 49, Յ. Ե.-ին 1—3

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներին, ամեն օր առաւօտեան 12—2, երեկոյեան 5—6։ Վէճ Վանքի փողոց, տուն Կուզանօվի, Բախչիևիի դեղատան կից։

ԵՍ, ԱՆՆԱ ՉԻԼԼԵԱԳ

ամեցրի իմ արտասովոր երկար մազերս (185 սանտիմետր երկար.), որոնք յիշեցնում են Լօրէլէի մազերը.—շնորհիւ իմ հնարած պօմադայի 14-ամսեայ գործածութեան։ Այս պօմադան ճանաչված է իբր լաւ միջոց մազերի թափվելու դէմ, որ և մի և նոյն ժամանակ նպաստում է մազեր ունենալուն և նրա արմատները ամրանալուն. շնորհիւ այս պօմադայի ողջամարդկանց մօրուքը ստանում է երկարութիւն, նոյնպէս բնական փայլ գլխի մազերի և մօրուքի վրա (մինչև անգամ պօմադայի կարճ ժամանակով գործածելուց յետոյ). միաժամանակ այս պօմադան պահպանում է մազերը վաղաժամ սպիտակելուց մինչև անգամ ծերութեան հասակում։

Սրուակի գինը 3, 5 և 8 րուբլի։

Հասանելիք գումարը ստանալուց յետոյ ամեն օր պօստով ուղարկվում են աշխարհի ամեն կողմերը հենց ֆաբրիկայից, ուր որ ուղարկվելու են պատուէրները։

ANNA CSILLAG

WIEN 1. Graben 14.

Գլխաւոր պահեստ Թիֆլիսում, Բագւում և Բաթումում դեղավաճառային Կովկասեան Առևտրական ընկերութեան գլխաւոր պահեստներում.

15—26

Ս. Պետերբուրգի մեքենայական արդիւնագործութեան ընկերութեան

ԱՄՈՒՐ, ՃԱՇԱԿՈՎ և ԹԵԹԵՒ, ԿԱՆԱՆՑ, ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ

ԿՕՇԻԿՆԵՐ,

նոյնպէս և սկօրօխօդներ ու սանդալներ կարելի է ստանալ Թիֆլիսում և Անդրկովկասի միւս քաղաքներում ԱՄԵՆԱԼԱՒ վաճառատներում։

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО

С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Խնդրվում է ուշք դարձնել ֆաբրիկայի նշանի վրա։

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԼԷՐ"

Առևտրական տան պահեստում կայ ընտրութեան համար մեծ քանակութեամբ ռուսական եւ արտասահմանեան արդիւնագործութեան

ԿԱՃՈՒԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

Տելէֆօն № 346. 3—100 Երևանեան հրապարակի վրա։

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 28-го апрѣля 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԵՍ» Типографія «ГЕРМЕСЪ» С. Назарянца, Мих. пр. № 8